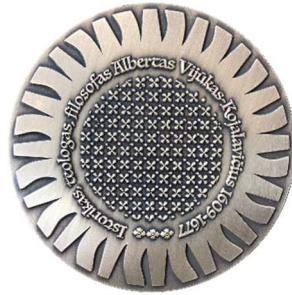






III TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ KONFERENCIJA
„ALBERTO VIJŪKO-KOJALAVIČIAUS SKAITYMAI 2023“



Alberto Vijiūko-Kojalavičiaus atminimo medalis

III-ioji TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ KONFERENCIJA
„ALBERTO VIJŪKO-KOJALAVIČIAUS
SKAITYMAI 2023“,
skirta grafams Tiškevičiams

Data | 2023 m. rugpjūčio 3 d., pradžia: 12 val.
Vieta | Palangos gintaro muziejus, Vytauto g. 17, Palanga
Daugiau informacijos | www.ghvi.lt; Registracija | iki 2023 m. liepos 25 d., info@ghvi.lt

Organizatorius  Partneriai    Palangos gintaro muziejus  LIETUVOS NACIONALINIS DALYBŲ MUZIEJUS 

Tarptautinės mokslinės konferencijos „Alberto Vijiūko-Kojalavičiaus skaitymai 2023“ afiša

**Tarptautinė mokslinė konferencija „Alberto Vijūko-Kojalavičiaus skaitymai 2023“,
skirta grafams Tiškevičiams**

PROGRAMA

Data ir laikas: 2023 m. rugpjūčio 3 d., 12–16.00 val.

Vieta: Palangos gintaro muziejus, Vytauto g. 17, Palanga, www.lndm.lt/pgm

11.30–12.00 val. **Konferencijos dalyvių registracija.**

12.00–12.15 val. **Konferencijos atidarymas.**

12.15–12.30 val. **Alberto Vijūko-Kojalavičiaus atminimo medalio ir premijos laureato apdovanojimas.**

12.30–14.10 val. **Pirma sesija.** Grafai Tiškevičiai.

12.30–12.50 val. „Palangos grafų Tiškevičių rezidencija – pripažintų Europos meistrų kūrinys“. Lektorė – Regina Makauskienė.

12.50–13.10 val. „Grafas Juozapas Tiškevičius (1835–1891 m.). Šeimos rezidencijų puoselėtojas ir naujovių diegėjas“. Lektorius – Julius Kanarskas.

13.10–13.30 val. „Senasis grafų Tiškevičių dvaras Palangoje“. Lektorė – Jolanta Klietkutė.

13.30–13.50 val. „Grafų Tiškevičių dvaro virtuvės ypatumai XIX–XX amžiaus pirmoje pusėje“. Lektorė – dr. Liliana Narkowicz (Lenkija).

13.50–14.10 val. Diskusija.

14.10–14.30 val. **Pertrauka.**

14.30–15.45 val. **Antra sesija.** Genealogija, heraldika, veksilologija.

14.30–14.50 val. „Netikėti Žemosios Panemunės dvaro atradimai, talpinantys Sapiegų, Čartoriskių, Tiškevičių ir tarpukario Lietuvos valstybės veikėjų asmenybių istorijas“. Lektorė – Rasa Jakelienė.

14.50–15.10 val. „Heraldikos ir ženklodaros ypatumai šiuolaikiniame gyvenime“. Lektorius – prof. Rolandas Rimkūnas.

15.10–15.30 val. „Varpai gyvenviečių heraldikoje: kaip istorinis paveldas tampa lokaliniais simboliais“. Lektorius – dr. Gintautas Žalėnas.

15.30–15.45 val. Diskusija.

15.45–16.00 val. **Konferencijos aptarimas ir uždarymas.**

Dėmesio, reikalinga išankstinė registracija. Dalyvių vietų skaičius konferencijoje ribotas.

Užsiregistruoti į konferenciją galite iki 2023 m. liepos 25 d. elektroniniu paštu: info@ghvi.lt.

Detalesnė informacija teikiama tel. 8 610 23 144 ir el. p. info@ghvi.lt.

Pirma sesija

Pranešimo tema: „Palangos grafų Tiškevičių rezidencija – pripažintų Europos meistrų kūrinys“

Lektorė – Regina Makauskienė (Palangos gintaro muziejus)

Santrauka

Palangos grafų Felikso ir Antaninos Tiškevičių rezidencija įkurta 1897 m. Jų vaizduotė ir finansinės galimybės leido pasikviesti Europoje žinomus architektus – Franzą Heinrichą Schwechteną ir parkų architektą prancūzą Edouardą André, kurie sukūrė neįprastą projektą prie Baltijos jūros. 1998 m. Štutgarte išleistoje monografijoje apie F. Schwechteną (autorius Peer Zietz) teigiama, kad šis vienas garsiausių vokiečių XIX a. pab.–XX a. pr. architektų yra ir Palangos Tiškevičių rūmų statytojas. Šie duomenys galutinai išskleidė XX a. viduryje kilusias abejones, ar tikrai karališkasis architektas F. Schwechtenas yra Palangos Tiškevičių rezidencijos autorius. Berlyne, Slaptajame Prūsijos valstybės kultūros paveldo archyve, (Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz) 2006 m. buvo surastas Palangos rūmų projektų brėžinių ir piešinių originalų rinkinys. Iš išlikusių dokumentų matyti, kad jei ir ne visus sumanymus pavyko įgyvendinti, išsaugoti visumos elementai ir išlikę projektai šiandien atskleidžia vieną originaliausių privačių statybinių sumanymų XIX ir XX a. sandūroje. Kraštovaizdžio architektas Edouardas André sukūrė per šimtą parkų įvairiose pasaulio šalyse, o Lietuvoje keturis – visus Tiškevičių giminės dvaruose. E. F. André provaikaitė Florence André Olivier 1994 m. Versalio rūmų palėpėse pavyko rasti Palangos parko plano originalą, kurio kopiją ji perdavė Palangos parko administracijai. Palangos Birutės parko kūrimo darbai aprašomi E. André sūnaus Rene André straipsnyje 1906 m. „Revue horticole“ žurnale. Tai vertinga medžiaga saugant parko autentiškumą. Palangos Tiškevičių rezidencija ir dabar saugoma bei puoselėjama laikantis jos kūrėjų principų.

Pranešimo tema: „Grafas Juozapas Tiškevičius (1835–1891 m.). Šeimos rezidencijų puoselėtojas ir naujovių diegėjas“

Lektorius – Julius Kanarskas (Kretingos muziejus)

Santrauka

Vienas turtingiausių XIX a. Lietuvos didikų grafas Juozapas Tiškevičius (1835–1891 m.) garsėjo ne tik kaip žemvaldis, valdęs 27 dvarus su 437 000 ha žemės, bet ir kaip pramonės įmonių steigėjas, technikos naujovių diegėjas, šeimos rezidencijų kūrėjas ir puoselėtojas.

Pirmąją jo užmiesčio rezidenciją apie 1865–1866 m. tapo Lentvario dvaras. 1878–1883 m. Kretingos dvare įrengta nauja šeimos rezidencija garsėjo didžiausiu Europoje privačiu žiemos sodu bei mišraus stiliaus parku. Paveldėtą Palangos dvarą grafas pavertė kurortu ir vasaros rezidencija.

Kurdamas pramonės įmones, Lentvaryje grafas pastatė vinių fabriką, o prie Palangos – plytinę, kurios produkcijai išgabenti jūros pakrantėje 1886 m. įrengė prieplauką. Diegdamas mokslo ir technikos naujoves, Kretingos dvare 1878 m. įsirengė telegrafą, 1882 m. įsivedė pirmąją Lietuvoje telefono ryšio liniją, sujungusią su kunigaikščių Mykolo ir Bogdano Oginskių Plungės ir Rietavo dvarais, rekonstruotame malūno pastate 1883 m. įrengė pirmąją Lietuvoje elektrinę.

Po mirties Juozapas Tiškevičius buvo palaidotas Kretingos kapinių Šv. Jurgio koplyčioje. 1893 m. pastačius šeimos koplyčią, sarkofagas su palaikais perkeltas į jos kriptą. Sovietmečiu palaikai buvo išniekinti. 2014 m. juos identifikavo ir antropologinius tyrimus atliko antropologas Rimantas Jankauskas, o sarkofagą 2017–2018 m. restauravo restauratorius Gintaras Kazlauskas. Juozapo Tiškevičiaus garbei jo vardu Kretingoje pavadinta viena iš netoli dvaro esančių miesto gatvių.

Pranešimo tema: „Senasis grafų Tiškevičių dvaras

Lektorė – Jolanta Klietkutė (Kretingos muziejus)

Santrauka

Palanga nuo seno apipinta legendomis, XIX a. pab. visame pasaulyje išgarsinta gausaus būrio grafų Tiškevičių draugų ir artimųjų, studentų bei inteligentijos. Grafas Juozapas Tiškevičius, o vėliau jo sūnus Feliksas Palangoje ne tik įkūrė savo šeimos vasaros dvarą, bet ir patį miestelį pavertė moderniu kurortu: įveisė parką, pastatė kelias vilas, pirmąjį viešbutį–kurhauzą, vasaros teatrą. Atsirado specializuotų gydyklų, pajūrio kavinė, miesto parke vyko koncertai. Palangą ėmė lankyti turtingi įvairių Rusijos gubernijų ir Lenkijos poilsiautojai.

Šią istoriją žinome visi. Tačiau Palangos gatvėje sustabdžius praeivius ir paklausus ar žino kurioje vietoje yra Palangos, kaip kurorto širdis – visi mosteli Kurhauzo pastato pusėn. Palangos kurorto istorija, rodos, jau ištyrinėta, tačiau vienas faktas praslydo pro akis: XIX a. antroje pusėje Palangą paveldėjęs grafas Juozapas Tiškevičius su šeima čia gyvendavo vasaromis, būtent čia jam kilo mintys apie viešbutį svečiams, parką pan. O ar žinome, kuriame pastate tuomet gyveno grafai Tiškevičiai?

Po kruopelytę iš įvairiuose šaltiniuose surankiotų užuominų dėliokime istorinę mozaiką, bandykime praskleisti laiko uždangą ir sugrąžinti Palangai jos, kaip kurorto, gimimo vietą.

Pranešimo tema: „Grafų Tiškevičių dvaro virtuvės ypatumai XIX–XX amžiaus pirmoje pusėje“

Lektorė – dr. Liliana Narkowicz (Lenkija)

Santrauka

Valgis – vienas labiausiai matomų, skiriamasis kiekvienos kultūros ženklas, turintis įtakos įvairioms bet kurio visuomenės sluoksnio gyvenimo sritims. Ypač didelė reikšmė valgymo kultūrai teikta elito, kaip antai, Lietuvos didikų Tiškevičių, gyvenime. Šio visuomenės sluoksnio galimybės, buvo didesnės, gyvenimas – įvairesnis, o turimi finansiniai ištekliai ir maisto produktų prieinamumas sudarė galimybes derinti vietinės regiono kulinarijos skonius su užsienio naujovėmis, į pirmąją vietą iškeliant prancūziškos virtuvės pomėgį.

Materialioji grafų Tiškevičių kultūra ir jų įpročiai, įskaitant ir kulinarius pomėgius, XIX–XX a. sandūroje nenusileido Vakarų Europos lygiui. Pranešime aptariami grafų Tiškevičių valgymo kultūros ypatumai XIX a., kai aristokratija dar buvo išlaikiusi privilegijuotos klasės statusą, bei tarpukario laikotarpiu, kai karai, Lietuvoje ir Lenkijoje vykdytos žemės reformos iš esmės pakeitė ne tik materialinę Tiškevičių padėtį, tačiau ir mitybos įpročius. Pristatomas kasdienis maisto racionas ir proginiai meniu, įdomesni ir šiandien menkiausiai žinomi patiekalai, grafų Tiškevičių dvarų bibliotekose sukaupta gausi kulinarinė literatūra.

Antra sesija.

Pranešimo tema: Netikėti Žemosios Panemunės dvaro atradimai, talpinantys Sapiegų, Čartoriskių, Tiškevičių ir tarpukario valstybės veikėjų istorijas

Lektorė – Rasa Jakelienė

Santrauka

2021 m. prasidėję Žemosios Panemunės dvaro istoriniai, architektūriniai bei kiti tyrimai atskleidė netikėtą, tačiau didingą ir svarbių istorinių asmenybių kupiną dvaro praeitį. Iki atnaujintų tyrimų išvadų dvaras nekilnojamojo kultūros vertybių registre buvo priskiriamas XIX a.–XX a. pradžiai, tačiau naujais tyrimais datavimą nukėlė šimtmečiais atgal. Žemosios Panemunės dvaras – pamiršti Sapiegų rūmai, slepiantys beveik 400 metų istoriją. Rūmai buvo pastatyti apie 1650 m., jie priklausė kunigaikščių Sapiegų, vėliau Čartoriskių, grafų Tiškevičių giminėms, kurios giminiavosi su iškiliausiomis to meto Europos aristokratų šeimomis. Didingų

rūmų griuvėsiuose vis dar galima aptikti buvusios prabangos pėdsakų – sienų ir lubų puošybos fragmentų, įamžinusių čia XVII–XVIII a. dirbusių dailininkų meistriškumą. Po dalelę archyvuose atrandama dvaro istorija pasakoja apie didžiuosius Lietuvos etmonus Sapiegas, didįjį LDK raštininką Andrių Kazimierą Gelgudą, didįjį ATR kanclerį Mykolą Frederiką Čartoriskį, paskutinįjį Žemaitijos kunigaikštystės kaštelioną Antaną Stanislovą Tiškevičių, bendrinės lietuvių kalbos kūrėją Joną Jablonskį ir tarpukario Lietuvos šviesuolius – Valentina Gustainį bei Magdaleną Avietėnaitę.

Žemoji Panemunė savo aukso amžių išgyveno 1650–1813 m. Plačiausias, iki šiol žinomas aprašymas, menantis šį laikotarpį, išlikęs iš Tiškevičių rezidavimo laiko, XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje.

Nuo 2023 m. pavasario XVII a. rūmų fragmentai, pasakojantys apie svarbias LDK, ATR ir tarpukario Lietuvos asmenybes atverti visuomenės pažinimui. Iki šių dienų išlikusi XVII a. itališkos vilos tipo architektūra vis labiau traukia tyrėjų dėmesį ir vis intensyviau skatina diskusijas apie tikrąją šio objekto istorinę vertę bei vietą mūsų šalies architektūros istorijos raidoje.

Šiuo pranešimu norime skaitytoją supažindinti su svarbiausiais bei įdomiausiais per pastaruosius porą metų atvertais dvaro istorijos puslapiais. Paskatinti pažinti ilgus metus užmarštyje skendėjusi reikšmingą mūsų šalies istorinį objektą bei prisidėti prie tolimesnių mokslinių diskusijų.

Pranešimo tema: „Heraldikos ir ženklo daro ypatumai šiuolaikiniame gyvenime“

Lektorius – prof. Rolandas Rimkūnas (Vilniaus dailės akademija)

Santrauka

Lietuvos Nepriklausomybė atkurta 1990 m. kovo 11 dieną. 1990 m. kovo 20 d., Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Tarybos nutarimu Dėl Lietuvos valstybės herbo etalono, pradėtas Nepriklausomos Lietuvos Valstybinės heraldikos atkūrimo ir kūrimo procesas. Šis Lietuvos nepriklausomos valstybinės simbolikos kūrimo procesas tęsiasi iki šiol.

Atkuriamą ar naujai kuriamą Valstybinę simboliką atspindi ne tik valstybės piliečių požiūrį į valstybės praeitį ar dabartį, bet ir atskleidžia šioje valstybėje gyvenančių piliečių ateities siekius ir lūkesčius.

Likimas lėmė, jog nuo 1996 m. dalyvauju šiame valstybinės heraldikos kūrimo ar atkūrimo procese. Kaip dailininkas praktikas esu dalyvavęs begalėse oficialių ir neoficialių diskusijų dėl vieno ar kito simbolio pasirinkimo kuriant Lietuvos valstybinę simboliką. Tai be galo įdomus, bet tuo pačiu ir sunkus procesas. Procesas, kurio eigoje išryškėja skirtingi Lietuvos piliečių požiūriai ne tik į vieną ar kitą aptariamą galimo valstybės simbolio naratyvą, bet ir atskleidžia skirtingus diskusijų dalyvių požiūrius į Lietuvos valstybės istorinę atmintį, dabarties realijas bei ateities siekius aplamai.

Šių diskusijų metu išryškėjo vienas įdomus klausimas – „Ar heraldikos mokslas yra nekintamas istorinių taisyklių rinkinys? Ar tai gyvybinga ženklo daro sistema atspindinti nūdienos valstybinių, politinių, visuomeninių pokyčių aktualijas?“